

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни**

ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ

підготовки бакалавр
(рівень вищої освіти)

Галузь знань: 01 «Освіта/Педагогіка»

Спеціальність: 017 «Фізична культура і спорт»

Спеціалізація: «Фізкультурно-спортивна реабілітація»

Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність: 024 «Хореографія»

Факультет фізичної культури і спорту, педагогічної освіти,
післядипломної та заочної освіти

Львів -2021

Навчальна програма з дисципліни «Педагогіка та психологія» для студентів галузі знань: 01«Освіта/Педагогіка», спеціальність: 017 «Фізична культура і спорт», спеціалізація: Фізкультурно-спортивна реабілітація; галузі знань: 02 «Культура і мистецтво», спеціальність: 024 «Хореографія».

І с. (денна форма навчання).

Розробник: доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та психології Криштанович С. В.

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

Протокол від “31”серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри

педагогіки та психології

доцент, кандидат педагогічних наук _____ Соловійов В.Ф.

Навчальна програма затверджена на засіданні Ради факультету Фізична культура і спорт

Протокол від “ ____ ” _____ 2021 року № ____

Голова _____
(підпис)

(_____
(прізвище та ініціали)

Навчальна програма затверджена на засіданні Ради факультету Педагогічної освіти

Протокол від “ ____ ” _____ 2021 року № ____

Голова _____
(підпис)

(_____
(прізвище та ініціали)

Пояснювальна записка

Програма вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів галузі знань: 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 024 «Хореографія».

Дисципліна «Педагогіка та психологія» інтегрує знання про індивідуальний світ людини, взятий у психологічних закономірностях його розвитку та функціонування (психологічний аспект), та знання щодо функцій і механізмів управління розвитком людини (педагогічний аспект). Програма передбачає формування психолого-педагогічної скерованості мислення студентів, закладення фундаменту професійної діяльності, оскільки психологопедагогічні знання й уміння дозволяють вчителю організувати процес виховання та навчання, орієнтований на потреби і можливості конкретних учнів. Неможливо говорити про ефективність педагогічного впливу без опори на психологічні знання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія» є механізми формування та функціонування психіки людини, формування особистості у процесі виховання та навчання.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія» є формування в майбутніх фахівців системи знань і умінь щодо загальної психолого-педагогічної підготовки, необхідної для вирішення практичних, професійних і наукових завдань, базових знань про основні закономірності функціонування психіки для розуміння механізмів, які забезпечують ефективність навчального процесу та формують оптимальні методи засвоєння знань.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- ознайомити студентів з найбільш значущими сучасними педагогічними ідеями та теоріями; забезпечити оволодіння категорійним апаратом педагогіки;
- сформулювати уявлення про сутність, зміст і структуру процесів навчання та виховання;
- ознайомити з технологією навчання та виховання;
- забезпечити засвоєння сучасних принципів і підходів до організації освіти;
- збагатити студентів знаннями про особистість дитини та її розвиток у процесі різносторонньої діяльності;
- розкрити специфіку педагогічного процесу та його гуманістичну спрямованість;
- розвинути педагогічне мислення та сформулювати основні принципи культури педагогічного спілкування та взаємодії;
- навчити теоретично обґрунтовано описувати і пояснювати реальні педагогічні ситуації, виділяючи в них педагогічні завдання;
- виробити у студентів навички організації самостійної роботи у процесі навчання;
- забезпечити опанування майбутніх фахівців навичками і прийомами прийняття управлінських рішень, адекватних умовам ринку освітніх послуг;
- ознайомити студентів з найважливішими нормативними документами про школу та освіту;
- надати допомогу майбутнім фахівцям у пізнанні індивідуально-психологічних особливостей людини, знаходженні ефективних способів впливу на аудиторію, здійсненні заходів, спрямованих на згуртованість колективу, запобігання конфліктним ситуаціям під час навчання;
- виробити у студентів первинні навички дослідницької роботи, навички професійної рефлексії (самооцінки), виховати потребу самостійно поповнювати педагогічні знання.

1.3. Результати навчання даної дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни магістранти повинні набути такі програмні **компетентності**:

– здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук;

– знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

– здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);

– навички міжособистісної взаємодії;

– здатність працювати в команді;

– здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети;

– здатність планувати та управляти часом;

– навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

– здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

– здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

– здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

– здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

– здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

– здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій;

– використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

– здатність враховувати медичні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти у професійній діяльності;

– здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми професійної діяльності;

– здатність адаптовувати свою поточну практичну діяльність до змінних умов;

– здатність знаходити шляхи постійного покращення якості послуг у своїй професійній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: зміст і програма нормативної навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія» тісно пов'язана з дисциплінами «Філософія», «Соціологія», а також професійно-орієнтованими психолого-педагогічними дисциплінами – «Педагогіка фізичного виховання», «Педагогіка спорту», «Педагогіка вищої освіти», «Основи педагогічної майстерності».

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 год. / 5 кредити ECTS.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальні основи психології та педагогіки.
2. Розвиток особистості та виховання. Вікова періодизація. Вікові особливості психічного та фізичного розвитку особистості.
3. Теорія освіти і навчання та виховання.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі»

Змістовий модуль 1. Загальні основи психології і педагогіки.

Тема 1. Вступ, предмет, об'єкт, завдання та методи психології

Психологія в системі сучасних наук. Об'єкт та предмет психології. Психічні процеси. Психічні стани. Психічні властивості. Галузі психології. Теоретичні галузі психології. Практичні галузі психології. Практичне значення психології. Методи психології. Теоретичні методи. Організаційні методи.

Тема 2. Предмет педагогіки та методи науково-педагогічних досліджень

Педагогіка як наука. Предмет педагогіки. Основні педагогічні категорії - виховання, освіта і навчання. Система педагогічних наук. Загальна педагогіка. Історія педагогіки. Соціальна педагогіка. Міжпредметні зв'язки педагогіки. Метод, методика науково-педагогічного дослідження.

Тема 3. Основні проблеми розвитку європейського шкільництва та педагогічної думки

Антична педагогіка: виховання і школа в античному світі; філософсько-педагогічна думка в античних суспільствах. Особливості

освітньо-виховної практики в епоху середньовіччя: типи виховних систем, виникнення університетів. Епоха Відродження та зміни у поглядах на освіту. Освітні ідеї реформаторського руху. Видатні діячі епохи буржуазних революцій в Європі. Педагоги – класики XVIII – XIX. Основні теорії європейської освіти нового часу.

Тема 4. Історія українського шкільництва та педагогіки

Виховання і навчання у первісних та родових племенах на території України. Культурний та освітній розквіт Київської Русі. Пам'ятки педагогічної думки Київської Русі. Освіта та розвиток педагогічної думки в XVI – XVIII ст.: діяльність братських шкіл; перші національні заклади вищого. Стан освіти в Україні у складі Російської імперії та на західноукраїнських землях. Видатні українські педагоги XIX- початку XX століття.

Тема 5. Психологічна структура особистості

Поняття про індивіда, індивідуальність, особистість. Структура особистості. Структура особистості за З. Фройдом. Структура особистості за К. Юнгом. Структура особистості за С. Рубінштейном. Структура особистості за К. Платоновим. Захисні механізми особистості.

Тема 6. Розвиток особистості та виховання. Вікова періодизація. Вікові особливості психічного та фізичного розвитку особистості

Фази психосоціального розвитку за Е. Еріксоном. Психологія пізнього дитинства (6–12 років). Психологія підлітків (12–15 років). Психологія юнацтва (15–21 рік).

Змістовий модуль 2. Розвиток особистості та виховання. Вікова періодизація. Вікові особливості психічного та фізичного розвитку особистості»

Тема 7. Темперамент. Характер

Поняття про темперамент та його провідні риси. Теорії темпераменту. Гуморальна теорія. Конституційна теорія Е. Кречмера. Конституційна концепція У. Шелдона. Фізіологічна теорія темпераменту І. Павлова. Типи нервової системи. Типи темпераменту та їхня психологічна характеристика. Сангвініки. Холерики. Флегматики. Меланхоліки. Поняття про характер та його провідні риси. Типологія характеру.

Тема 8. Когнітивна сфера особистості – відчуття та сприймання

Загальна характеристика відчуттів. Види відчуттів та їхня класифікація. Неспецифічні відчуття. Закономірності відчуттів. Абсолютна чутливість. Абсолютний поріг. Диференційна чутливість. Диференційний поріг.

Кількісні зміни чутливості. Поняття про сприймання. Класифікація сприймання. Особливості сприймання.

Тема 9. Поняття про пам'ять та мислення

Загальна характеристика пам'яті. Функції пам'яті. Види пам'яті та їхня класифікація. Класифікація за тривалістю закріплення та зберігання матеріалу. Класифікація за характером психічної активності. Класифікація за ступенем розуміння матеріалу. Класифікація за характером цілей діяльності. Процеси пам'яті. Мислення як вища форма пізнавальної діяльності. Види мислення та їхня класифікація. Мисленнєві операції.

Тема 10. Емоційна та мотиваційна сфера особистості

Поняття про емоції та почуття, їхні властивості та основні функції. Функції почуттів. Основні теоретичні підходи до вивчення емоцій та почуттів. Види емоцій і почуттів та їхня класифікація. Потреби, мотиви та ціннісні орієнтації особистості. Класифікація потреб за А. Маслоу.

Тема 11. Соціально-психологічні основи спілкування

Поняття про спілкування, його структура та функції. Функції спілкування: інформаційно-комунікативна, регулятивно-комунікативна, афективно-комунікативна. Механізми міжособистісного сприймання. Види спілкування. Засоби та стилі спілкування. Соціальна дистанція.

Змістовий модуль 3. Теорія освіти і навчання та виховання

Тема 12. Процес навчання. Методи і засоби навчання. Організаційні форми навчання. Урок в сучасній школі

Дидактика як галузь педагогіки, її виникнення і розвиток. Основні категорії дидактики. Методи навчання та їх класифікація. Прийоми навчання. Організаційні форми навчання. Індивідуальне навчання. Індивідуально-груповою формою навчання. Класно-урочна форма навчання. Урок - основна форма організації навчання. Форми роботи на уроці. Основні вимоги до уроку

Тема 13. Сутність процесу виховання. Закономірності та принципи виховання. Методи, форми та засоби виховання

Процес виховання, його структура і рушійні сили. Структура процесу виховання. Мета і завдання виховання. Закономірності виховання. Принципи виховання. Методи виховання. Прийом виховання. Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності. Методи стимулювання діяльності і поведінки. Методи самовиховання

3. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання студенти виконують у формі підготовки доповідей, рефератів, тестових завдань, мультимедійних презентацій за наступними темами:

1. Розвиток психологічної науки.
2. Перспективи розвитку сучасної психології.
3. Практичні аспекти застосування психологічних знань.
4. Роль міфологічних уявлень у становленні психологічної науки.
5. Особливості проведення експериментальних досліджень у психології.
6. Міждисциплінарні поняття в педагогіці
7. Видатні українські педагоги ХІХ- початку ХХ ст.
8. Розгляд основних теорій особистості.
9. Сучасні уявлення про особистість.
10. Як краще долати життєві кризи.
11. Про причини та природу особистісних розладів.
12. Агресивна поведінка дітей, чинники та шляхи попередження.
13. Криза сьомого року життя: її симптоми та шляхи подолання.
14. Центральні психологічні новоутворення пізнього дитинства.
15. Особливості переживання закоханості в юнацькому віці.
16. Як виховати генія?
17. Використання близнюкового методу при дослідженні темпераменту.
18. Формування характеру людини.
19. Прояви темпераменту: кроскультурний аспект. Чи можна виділяти «національний колорит» на основі властивостей темпераменту значної частини населення?
20. Спільні та відмінні риси чутливості людини та тварин.
21. Таємниця «шостого» відчуття: специфічна чутливість людини.
22. Синестезія у творчості.
23. Особливості сприймання часу людиною.
24. Використання мнемічних прийомів у повсякденній практиці.
25. Розлади пам'яті людини.
26. Вікові особливості протікання процесів пам'яті.
27. Психологічні механізми мимовільного запам'ятовування.
28. Особливості розвитку моторної пам'яті.
29. Теорія штучного інтелекту – міф чи реальність?
30. Роль та місце емоцій у сучасному світі.
31. Психологія емоційних переживань. Відмінності емоційного реагування у людей.

32. Психологія дружби.
33. Психологія кохання.
34. Основні характеристики спілкування.
35. Принципи переконання та групового впливу на прикладі втягування у секти.
36. Вплив «комунікатора» та зміст повідомлення.
37. Рівні навчання та типи учнів за стилями навчіння.
38. Поняття індивідуального підходу у навчанні.
39. Основні концепції навчання: концепція випереджуючого розвитку, концепція проблемного навчання, концепція «від абстрактного до конкретного».
40. Основні проблеми екологічного виховання в сучасному українському суспільстві.
41. Моральне виховання як фундамент всієї системи виховної роботи.
42. Фізичне виховання, формування здорового способу життя.

4. Методичне забезпечення

1. Силабуси.
2. Навчальна програма з дисципліни.
3. Робоча програма з дисципліни.
4. Методичне забезпечення семінарських (практичних) занять.
5. Методичне забезпечення самостійної підготовки студентів.
6. Методичне забезпечення індивідуальної підготовки студентів.
7. Залікові вимоги з дисципліни.
8. Порядок оцінювання результатів навчання.
9. Інструктивно-методичні матеріали до лекційних занять (лекції, презентації, ілюстративний матеріал тощо).
10. Запитання до тестового контролю знань студентів з використанням ПЕОМ.
11. Завдання для виконання письмових модульних робіт (якщо передбачено програмою).
12. Екзаменаційні (залікові) білети з дисципліни.

5. Критерії оцінювання успішності навчання та засоби діагностики

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем) під час проведення аудиторних занять (семінарських, практичних), організації самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль реалізується у формі:

- опитування,
- тестування,
- експрес-контролю,
- контролю засвоєння навчального матеріалу,
- запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

При цьому студент набирає бали за роботу на практичних заняттях, виконання самостійної та індивідуальної роботи. Студенти, які брали участь у науковій діяльності, отримують додаткові бали.

Семестровий залік полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу з певної дисципліни та на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях, що проводиться як контрольний захід під час залікового тижня.

Розподіл балів, які отримують студенти при здачі заліку

Поточне тестування та самостійна робота													Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 1		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	50	100
2	2	2	2	2	9	2	2	2	2	12	2	9		

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка <i>ECTS</i>	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
82 - 89	B	добре	
75 - 81	C		
68- 74	D		
61 - 67	E	задовільно	
35 - 60	F_x	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

За результатами всіх набраних балів кожному студентові виставляється кількість балів від 0 до 100, оцінка за чотирибальною національною шкалою і за шкалою ECTS.

При здачі екзамену студент отримує позитивну оцінку, якщо він набрав 18 і більше балів, в подальшому він складає іспит в усній формі за білетом, 16 який вбирає в себе два питання і додатково набирає від 0 до 50 балів. За результатами складання іспиту виводиться підсумкова оцінка шляхом додавання отриманих балів упродовж семестру та оцінки на іспиті.

6. Рекомендована література

Основна:

1. Боднарчук О.І., Боднарчук Л. І. Основи психології та педагогіки: Курс лекцій. – Київ : МАУП, 2001. – 168 с.
2. Божович Л. В., Славина Л. С. Психическое развитие школьника и его воспитание. – Москва, 1979.
3. Ващенко Г. Виховний ідеал (записки виховника). – Полтава, 1994.
4. Винникот Д.В. Разговор с родителями. Москва, 1994.
5. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии. – Москва : Педагогическое общество России, 2001. – 276 с.
6. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию: Курс лекций. – Москва : ЧЕРО, 1999. – 336 с.
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 374 с.
8. Загальна психологія: Навч. посіб. / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін. – Київ : АПН, 1999. – 463 с.
9. Історія педагогіки / За ред. С.Грищенка. – Київ, 1973.
10. Кон И.С. Психология ранней юности. – Москва : Просвещение, 1989.
11. Крайг Г. Психология развития. – Санкт-Петербург : Питер, 2000.
12. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посібник. – 4-е вид., доп. – Київ : ВАТ КДНК, 2003. – 615 с.
13. Немов Р. С. Психология. Кн. 1. – Москва : ВЛАДОС, 1997. – 688 с.
14. Основи психології: Підручник / За ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – Київ : Либідь, 1996. – 623 с.
15. Основы психологии: практикум / Ред.-сост. Л. Д. Столяренко. – Ростов на Дону : Феникс, 2003. – 704 с.
16. Партико Т. Б. Загальна психологія. – Київ : Ін Юре, 2008. – 416 с.
17. Партико Т. Б. Курс загальної психології: Навч. посібник. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 208 с.
18. Педагогіка: Учебник для ВУЗов/ под ред. Бодровской Н. – Санкт-Петербург : Питер, 2000.

19. Педагогічна майстерність / За ред. І.А. Зязюна. – Київ : Вища школа, 1997. – 349 с.
20. Подласый И.М. Педагогика. – М.: Просвещение, 1996. – 478 с.
21. Практикум з педагогіки: навч. Посібник / За заг. ред. О.А.Дубасенюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 464 с.
22. Приступа Є., Пилат В. Традиції української національної фізичної культури. – Львів : Троян, 1991.
23. Приступа Є.Н. Народна фізична культура українців. – Львів, 1995. – 254 с.
24. Психологический словарь / Под ред. В.П.Зинченко, Б.Г.Мещерякова. – М.: ПедагогикаПресс, 1996. – 440 с.
25. Психология личности: Словарь-справочник / Под ред. П.П. Горностая, Т.М.Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с.
26. Психологічний словник / За ред. В. І. Войтка. – К.: Вища школа, 1982. – 216 с.
27. Психологія: Підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
28. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 720 с.
29. Слободчиков В. И., Исаев Е. И. Психология человека: Введение в психологию субъективности. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 384 с.
30. Словарь практического психолога / Сост. С. Ю. Головин. – Минск: Харвест, 1997. – 800с.
31. Столяренко Л. Д. Основы психологии. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. – 672 с.
32. Сухомлинський В. Батьківська педагогіка. – К., 1979.
33. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посібник для студ. вузів. – 2-е вид., випр. і доп. – К.: Академія, 2005. – 560 с.
34. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики: учеб. пособие для студентов пед. интов / Сост. и авт. вводных статей А. И. Пискунов. – М.: Просвещение, 1981. – 528 с.
35. Ягупов В.В. Педагогіка: навчально-виховний процес: навч. посібник. – К.: Либідь, 2003. – 560 с.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Журнал «Сучасна Освіта» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://s-osvita.com.ua/> Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/>
2. Національна академія педагогічних наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: naps.gov.ua/
3. Освітній портал – освіта в Україні, освіта за кордоном [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/>
4. Освітній проект ІНТЕРШКОЛА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://is4all.in.ua/> Острів Знаний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ostriv.in.ua/>
5. Партнерство в навчанні: освітня мережа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.partnersinlearningnetwork.com/>
6. Педагогіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pedagogika.at.ua.>
7. Педагогічні персоналії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pedagogika.at.ua/publ/pedagogichni_personaliji/6.
8. Програма Intel «Навчання для майбутнього» [Електронний ресурс] // Intel. Навчання для майбутнього в Україні. – Режим доступу: <http://www.iteach.com.ua/>
9. Almamater: Всё для преподавателей! [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://almamater.com.ua/>
10. European Training Village : Policy Report [Electronic resource]. – Access mode : <http://www2.trainingvillage.gr/etv/policyreport/policyreport.asp.>
11. Europeana [Electronic resource]. – Access mode : [http://www.europeana.eu/portal/.](http://www.europeana.eu/portal/)
12. Eurydice — Network on Educational System and Policies in the Europe / EACEA [Electronic resource]. – Access mode : http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php.
13. Сайт наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника. – <http://lib.pu.if.ua.>
14. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – <http://www.nbuv.gov.ua/>
15. Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. – <http://hklb.npu.edu.ua/>
16. Портал професійних психологів України «У психолога». – <http://upsihologa.com.ua/>